

Rozhovor s bhikkhuem Dhammadípou⁸

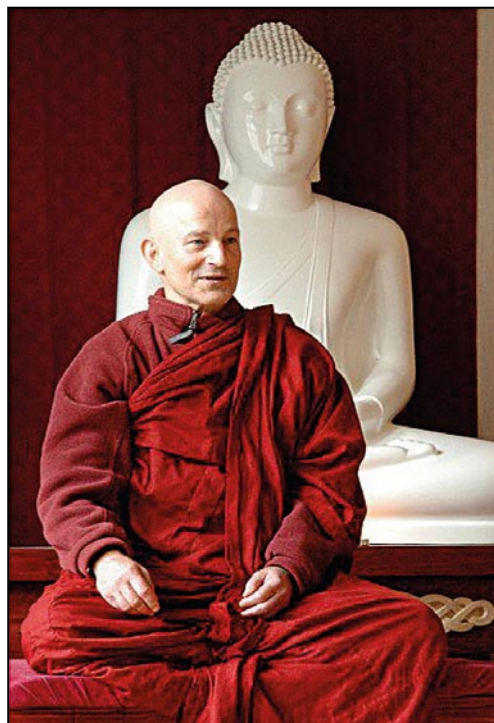
Mají podle vás Češi a Češky věnující se dhammě nějaká specifika nebo jiný přístup k nauce oproti buddhistům v jiných zemích?

Podle buddhistické nauky neodpovídá poj-
mům jako člověk či národ z hlediska abso-
lutní pravdy nic skutečného. Tyto věci exist-
tují jen z hlediska relativní pravdy. Z tohoto
hlediska jsou Češi samozřejmě jiní než pří-
slušníci jiných národů. Nicméně myšlení
(mysl) všech lidí, ba dokonce všech tvorů,
se v zásadě řídí stejnými principy, které se
ovšem projevují u každého trochu jinak.
Velikost buddhismu spočívá také v tom, že
pracuje s univerzálními formami myšlení,
nikoli s omezenými formami, které zaklá-
dají odlišnost jedinců a národů.

Jaké vlastnosti a kvality by měl mít dobrý učitel dhammy a jak ho poznat?

Dobrý učitel dhammy se pozná těžko. Člo-
věk totiž musí být sám pokročilý, aby po-
znal kvality druhého. Ten, kdo sám nedošel
určitého vývoje, nemůže pochopit myšlení
někoho, kdo je na vyšším stupni vývoje.
Důležité ale je uvědomit si, že mysl dochází
vyjádření v chování. Mnozí mají schopnost
mluvit, ale pokud se nechovají podle toho,
co učí, pak to ukazuje, že to sami nepochopili.
Pokud člověk pochopil to, co učí, odráží

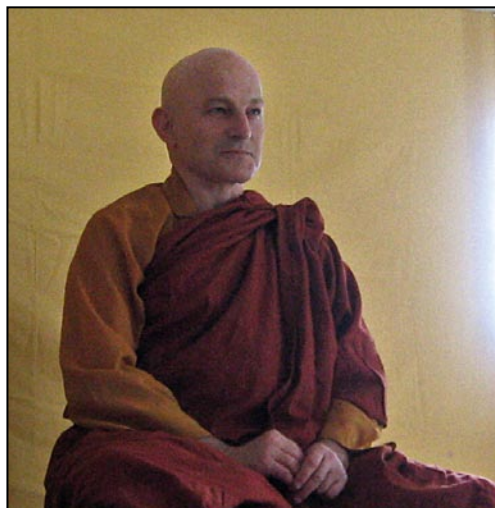
[8] Rozhovor se uskutečnil 6. září 2009 na Sně-
hově. Otázky pokládal Jan Honzík. Základní ži-
votopisné údaje o bhikkhuovi Dhammadípovi viz
článek *Bodhi Praha* v této knize.

se to v jeho každodenním jednání. Učite-
le bychom neměli zbrkle posuzovat podle
toho, co říká, ale spíše delší dobu dobře po-
zorovat, jak se chová, a na základě toho usu-
zovat na jeho schopnosti.

*S jakými překážkami při vedení žáků na Zá-
padě či v Čechách se často setkáváte?*

Zhruba polovinu svého života jsem žil v Asii
a učil jsem tam také meditaci, tak vnímám
určité rozdíly oproti Západu. Asijsťtí medi-
tující mají většinou již vypěstovanou silnou
důvěru, disciplínu a štědrost, což je základ
pro meditaci. V Evropě často začíná úvod
do buddhismu meditací, což nechci nijak
odsuzovat, ale je to specifická situace. Lidé
často očekávají, že po několika týdnech nebo
měsících, kdy meditují, se projeví ty kladné
účinky meditace, a mnohdy jsou zklama-
ní. Aby člověk pochopil, co se v meditaci

děje, a aby pochopil zákonitosti mysli, musí překonat určité překážky a nesnáze a musí mít důvěru v to, co dělá. Bez toho to nejde. Důvěra je základem pro disciplínu a ta je nutnou podmínkou transformace osobnosti a vědomí v rámci meditace.

Co se snažíte zprostředkovat svým žákům především?

Snažím se zprostředkovat především schopnost otevřít se, nebrat se tak vážně, otevřít se problémům a vnímat je neosobně. Neidentifikovat se se svými myšlenkami, pocity, vášněmi, pozorovat je s odstupem jako jisté objektivní procesy. Meditace podle mne slouží právě k takovému otevření se. Nejde v ní o nějaké okamžité dosažení pocitu blaha, ačkoli to právě bývá tím, co začátečníci v meditaci často hledají.

Myslíte, že je dobré mluvit otevřeně o tom, čeho člověk ve své duchovní praxi dosáhl?

Jako mnich jsem vázán vinajou (řádovými pravidly) a nemohu mluvit s laiky o svých dosaženích. Považuji za důležité, aby učitelé o svých dosaženích nemluvili, aby

nezavdávali příčiny nějakým egoistickým drbům o duchovnu. Je samozřejmě povinností učitele ukázat žákům cestu a překážky na cestě a kompetentní učitel by měl vést žáky na základě vlastního poznání.

Setkal jste se jako učitel s lidmi, u kterých se během meditační praxe vyskytly takové psychické či duchovní překážky, které se nedaly meditací překonat? Jak v takových případech postupujete? Co jim poradíte?

Ano, setkal. V Evropě je to běžnější než v Asii, ale i tam se to stává. Člověk, který se chce naučit meditaci, by ji neměl vidět jako něco zvláštního a neměl by v ní hledat nějaké nadpřirozené síly. Čím lépe rozumí člověk meditaci, tím běžnější věci se pro něj stávají. A i kdyby se třeba nějaké nadpřirozené síly objevily, tak je chápe jako zcela přirozené.

Mystika vlastně není nic tajemného — při určitém otevření se jsou to všechno přirozené věci. Meditaci je dobré chápat jako něco, co ulehčuje každodenní život, a ne jako něco mimo každodenní život. Většinou mají hlubší problémy v meditaci ti, kdož ji berou jakou únik z běžných osobních problémů. Důležité je smířit se nejprve s každodenním životem. To platí jak pro laiky, tak pro mnichy.

Jak se díváte na vztah Buddhova učení a psychologie či psychoterapie? Poskytuje západní psychologie metody, jak řešit situace, s nimiž si třeba nevědí buddhističtí učitelé rady?

Nikdy jsem se psychologií hlouběji nezabýval. Myslím si, že účelem psychologie je pomáhat lidem fungovat lépe ve společnosti. Účelem dhammy je kromě toho přivést člověka k dimenzím, které společenský aspekt překračují. Buddhismus otevírá dimenze

odpoutání se od světa, což psychologie, pokud vím, nečiní.

Mohl byste uvést tři nejdůležitější principy dhammy, které byste obecně doporučil pro rozvíjení mysli v každodenním životě?

Rozvíjet bdělost (*sati*), jasné uvědomění (*sati-sampadžaňña*) a soustředění v každodenním životě.

Jaké jsou podle vás základní principy buddhistické etiky?

V jistém ohledu jsou stejné jako principy křesťanské etiky. Základem buddhistické etiky je princip nenásilí (*aviihimsá*), spolu s principem odříkání (*nekkhamma*) a principem nezlovolnosti (*avjápáda*).

Jaký má podle vás význam celibát a smyslová zdrženlivost na duchovní cestě?

Bez smyslové zdrženlivosti, která je v buddhismu nazývána kontrolou šesti smyslů, není možné uspět ve výcviku disciplíny (*síla*), ani ve výcviku soustředění (*samádhi*), ani ve výcviku moudrosti (*pañňá*). Tyto tři základní buddhistické dovednosti jsou založeny na kontrole smyslů. Bez ní se stáváme obětí zkresleného myšlení, které je zdrojem utrpení — ať už si to uvědomujeme či nikoli. Veškeré problémy pocházejí z toho, že člověk není schopen kontrolovat své smysly, mezi než patří i mysl.

V čem to kontrolování smyslů prakticky spočívá?

Kontrolování smyslů znamená, že když vnímám objekt, který se mi líbí, nelpím na něm, a když se mi nelíbí, nestavím se k němu s averzí. Snažím se udržovat mysl vůči všem předmětům bez chťice a bez hněvu. Pokud u mne vznikne žádostivost

k libému předmětu nebo averze k nelibému předmětu, poznávám je jako neosobní procesy. Pokud tohle nechápu, zůstávám obětí svých pomýlených představ.

A jaký je význam celibátu?

Sex je samozřejmě pro člověka tím nejsilnějším chťičem, protože uspokojuje všechny smysly. Krásné barvy uspokojují jenom oči, krásné zvuky jen uši atd. Druhé pohlaví, muž, respektive žena, je schopno uspokojit všech pět smyslů, a proto má podle Buddhova učení největší potenciál pomást mysl. Pokud žijeme v tomto pomatení, je těžké se věnovat hlouběji duchovní cestě. Jestliže se člověk snaží odstranit chťič vůči druhému pohlaví, snaží se tím odstranit chťič na úrovni všech smyslů.

V některých buddhistických tradicích mniši celibát nedodržují a někteří tibetští učitelé naopak používají sexuální praktiky jako součást své duchovní cesty. Jedná se podle vás o nějaký jiný, spirituálně prospěšný přístup k sexualitě?

Většina těchto lidí žije v iluzi, že si tím usnadňují duchovní cestu. Tato cesta samozřejmě existuje v tantrickém buddhismu. Pokud ji chce člověk následovat, měl by být jeho partner na stejné nebo vyšší spirituální úrovni. V čínské taoistické tradici existují pro tuto praxi speciálně vycvičené jóginky. Tato praxe je prováděna se svolením učitele a doprovázena speciálními rituály. V našem prostředí nic takového neexistuje. Pokud člověk provozuje sex jako buddhistický mnich, je to vážná karmická překážka, která v théravádě vede mimo jiné k ukončení mnišského života.

Jak je to v japonské zenové tradici, kde je běžné, že mniši v celibátu nežijí?

V čínské zenové tradici to běžné není. V Japonsku je to možná běžnější, ale podle mého názoru to je projevem úpadku. Pokud vím, všichni zenoví mistři v Číně, kteří dosáhli hlubšího pochopení a transcendentální moudrosti, žili v celibátu.

Věříte, že různé buddhistické tradice — théraváda, zen, mahájána, vadžrajána — směřují ve své podstatě k témuž cíli?

Ano. Buddha učil jen jednu dhammu. Výuku samozřejmě přizpůsoboval schopnostem žáků nauku přijmout. Za jeho života došlo osvícení statisíce bytostí. Od jeho odchodu do dnes je jich čím dál tím méně. Všechny tradice se kloní k názoru, že žijeme v době, kdy je dhamma na úbytě a učení je kontaminováno nečistými prvky. To je problémem všech náboženství, neboť žijeme v době, kdy etické a duchovní hodnoty ztrácejí na významu. To platí především pro západní svět, ale i pro Asii.

Připadá mi, že velké buddhistické tradice popisují své cíle v mnoha ohledech odlišně a liší se též v metodách, které používají. Někdy se mi tyto metody jeví přímo jako protichůdné — například sexuální tantrické techniky vadžrajánového buddhismu nejsou slučitelné s théravádovým pojetím. Jedná se skutečně pouze o jiné formy, které ovšem směřují ke stejnému cíli?

Je třeba si uvědomit, že v tantrickém i zenovém buddhismu hraje nesmírně důležitou roli kompetentní učitel, bez něhož se dá postupovat jen velmi těžce. Théravádová tradice a do určité míry i mahájánová tradice mnohem více využívají jako východisko pro praxi intelektuální pochopení dhammy. To

je v dnešní době úpadku duchovní nauky, kdy není dostatek kvalitních učitelů, velmi důležité. V buddhismu rozlišujeme tři typy poznání (*paññá*) — poznání založené na slyšeném či přečteném, poznání založené na vlastním rozjímání a uvažování a poznání založené na přímé zkušenosti a meditaci. Moudrost založená na hlubokém soustředění a meditaci není podle mne přístupná, pokud nemáme kompetentního učitele nebo hlubší teoretické poznání buddhismu. Hlubší teoretické poznání buddhismu není snadná věc, neboť existuje tolik různých názorů, které se mohou jevit jako vzájemně neslučitelné. Přitom ale mohou směřovat k témuž cíli. Je třeba, abychom hloubkou vlastního poznání překročili pouhé vnější projevy.

Co byste si nejvíce přál?

Nejvíce bych si přál moudrost. To je to nejdůležitější. Buddha sám prohlásil, že jeho učení není pro hloupé, ale pro moudré. Moudrost je tím, co na tomto světě chybí nejvíce. Jedině moudrostí může člověk překročit své hranice a svá omezení, která jsou příčinou jeho utrpení. Většina z nás se identifikuje se svými omezeními a hranicemi, protože nic jiného neznáme.

Kdybyste se setkal s Buddhou, jakou otázku byste mu položil, jestli nějakou?

Pravý Buddha je dhamma. Takto je to chápáno v mahájáně, ale poukazy na to naleznete i v théravádě. Pokud je na světě živá dhamma, žije i Buddha. Proto si nemohu přát nic jiného, než abych se setkal s dhammou a stal se dhammou.